

foto's Hans van den Bos

Nederlands hout doet mee: wat heeft het opgeleverd?

— Ido Borkent en Geert van Duinhoven

De afgelopen drie jaar heeft het ministerie van LNV met het project Nederlands Hout Doet Mee geprobeerd het imago van het Nederlands hout op te poetsen. Het ministerie wil dat er meer hout uit het Nederlandse bos wordt gehaald. Hoewel er uiteindelijk acht interessante pilots zijn geweest en er een mooi boek over Nederlands hout ligt, is het imago van de houtoogst door het project niet aantoonbaar veranderd. Opmerkelijk genoeg lijkt niemand dit te deren. “We moeten blijven communiceren en elkaar beter leren kennen”, concludeert projectleider Gé Peterink.

Het imago van de houtoogst is beroerd. Het publiek ziet de noodzaak er niet van in en vindt het bovendien niet mooi als er overal kapvlakten in hun bos zijn. Daarnaast zijn steeds minder boseigenaren van zins om te oogsten uit hun bezit. Het levert toch niets op en natuurlijke ontwikkeling van een bos is toch eigenlijk wat de klok slaat de laatste jaren. Waarom dan toch moeite doen voor die paar ‘rotcenten’? Borrelpraat of niet, de laatste jaren is het gemakkelijk om mensen te vinden die bovenstaande beamen. Maar of het helemaal de waarheid is, dat was tot voor kort de grote vraag.

Want vinden recreanten het wel zo erg, en kunnen de eigenaren die paar centen echt niet gebruiken? Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit startte daarom het project Nederlands Hout Doet Mee. Het idee was om een aanzet te geven tot een beter imago van de Nederlandse houtoogst.

Want het hoofdprobleem, zo meent Marleen van den Ham van het ministerie van LNV, is dat er te weinig wordt geoogst. Tenminste, een van de aanleidingen voor het project waren de signalen dat er meer geoogst zou kunnen worden. Van den Ham: “Het oogsten van meer hout uit het Nederlandse bos zou in ieder geval beter zijn voor de natuur in het bos, beter voor de multifunctionaliteit. Vanuit het ministerie speelde in ieder geval ook het morele argument mee dat wij als Nederland ook moeten zorgen voor ons eigen hout. Dat zijn de afspraken zoals die onder andere in 1992 in Rio de Janeiro zijn overeengekomen. De beleidsdoelstelling om ten minste voor een deel zelfvoorzienend te zijn, is verlaten, maar internationaal is het niet te verkopen als je wel tegen andere landen zegt dat ze hun bossen moeten beschermen maar ondertussen zelf niet in je hout voorziet. Het

hoofdprobleem is dus dat er te weinig geoogst wordt.”

Overigens heeft het ministerie geen precieze cijfers over oogst en mogelijke oogst. Ten tijde van de start van het project bleek uit cijfers van onder andere het LEI en Probos wel dat er de jaren daarvoor steeds minder werd geoogst. En niet onbelangrijk, sinds enkele jaren is er dus na lange tijd weer beleidsmatige aandacht voor hout en houtoogst.

Allemaal groepjes

Een consortium van vier bedrijven ging aan de slag en moest allereerst maar eens uitzoeken hoe het nu precies zat met het imago. Gé Peterink van communicatiebureau Peterink en Partners uit Venray werd projectleider. Volgens hem was de insteek van het project aanvankelijk tamelijk traditioneel. “Ik zag in de omschrijving al staan welke doelgroepen er waren en dat er sprake was van verschillende partijen. LNV vond dat er een imago-probleem was. Dat zou komen door een gebrek aan kennis en dus wilden de betrokken partijen cursussen en bijeenkomsten gaan organiseren. Ik had zelf al wel het idee dat er andere dingen aan de hand zouden kunnen zijn. Een imagoprobleem is een kwestie van gebrek aan vertrouwen. Je kunt nog zo hard roepen dat jij het goed doet, maar als de andere partij dat niet gelooft, zal je imago nooit verbeteren. Gebrek aan vertrouwen dus.” Peterink vertelt dat er allereerst een zogenaamde nul-meting is gedaan. Dat wil zeggen dat het project gestart is met het meten van de uitgangssituatie. Daaruit bleek tamelijk verrassend dat de geenqueterde recreanten

eigenlijk helemaal geen probleem hebben met houtoogst. Als er een goed verhaal bij wordt verteld, accepteert de gemiddelde recreant dat wel. Een belangrijke conclusie natuurlijk want de aanvankelijke doelgroep, bleek opeens niet meer zo relevant te zijn voor het hele project! Volgens Peterink en LNV-vertegenwoordiger Van den Ham heeft de doorgang van het project ondanks deze conclusie nooit ter discussie gestaan in deze fase. Het project richtte zich immers niet alleen op het imago bij de belever, maar ook op het imago van de houtoogst bij de verwerker en de eigenaar. Want er was ook wel degelijk een probleem, vervolgt Peterink. “Tijdens een startconferentie in Groesbeek met ongeveer 80 mensen uit de verschillende groepen, bleek heel duidelijk dat het imago-probleem er vooral uit bestaat

keus? Volgens Gerard Koopmans van de Unie van Bosgroepen is er inderdaad een probleem met het imago. De doorsnee-Nederlander weet absoluut niet waar het hout vandaan komt, die legt geen link tussen het bos en de plank die hij bij de doe-het-zelfzaak koopt. Daar is dus het nodige aan te verbeteren. Maar het grootste probleem zit hem volgens Koopmans, zoals ook de nul-meting aangaf, toch in de verhouding tussen bouseigenaar en houthandelaar. De bouseigenaar moet veel bedrijfsmatiger naar zijn bos kijken, de houthandelaar moet transparanter werken. Daar komt nog bij dat er de afgelopen jaren helemaal geen bestuurlijke aandacht is geweest voor houtoogst. De Rijksoverheid had geen beleid voor houtoogst en dat uit zich onder meer in het feit dat subsidieregelingen geen rekening houden met oogst. Dat is vol-

houtoogst, daar blijft het bij. Ook de Flora- en faunawet zal uiteindelijk een belemmering zijn voor de houtoogst. Dus wij waren wel blij met het feit dat de overheid het imago van de Nederlandse houtoogst ter discussie wil stellen. Dat is winst. In die zin is het dus ook goed dat de overheid zich dit aantrekt.” “Maar laten we eerlijk zijn”, vervolgt Boon, “verder is het vooral een sector-intern probleem. De bouseigenaren willen steeds minder oogsten, de houthandelaren gaan naar het buitenland en kunnen niet altijd de prijzen bieden die de eigenaar graag zou zien. Bovendien is de houtmarkt voor de bouseigenaar minder transparant geworden: vroeger had de houthandelaar direct contact met de bouseigenaar. Nu bemoeien veel eigenaren zich niet eens meer met de houtoogst, dat is allemaal uitbesteed. Wij

dat mensen uit de sector elkaar niet kennen, en daarmee elkaar ook niet vertrouwen. Je zag allemaal groepjes staan: dáár de bouseigenaren, dáár de houthandelaren en dáár nog een groepje met de belevers. Hoewel de sector erg klein is - dat realiseren zich veel te weinig mensen - blijkt men elkaar of niet te kennen, of niet met de ander door een deur te kunnen. Wij concludeerden toen dat het niet zo zeer nuttig is om cursussen te gaan organiseren. Wij kwamen er op uit om mensen in de praktijk bij elkaar te brengen, informatie en ervaringen uit te wisselen en zo het wederzijds vertrouwen te verbeteren.”

Sector-intern probleem

De keuze is helder, maar was het ook een goede

gens Koopmans allemaal niet bevorderlijk voor een enthousiasme onder bosbeheerders en eigenaren om hout te gaan oogsten. Ook Kees Boon van de Algemene Vereniging Inlands Hout meent dat er met de recreanten eigenlijk geen probleem is. Er zal hier en daar vast wel eens een recreant het jammer vinden dat zijn bosje verdwijnt of dat hij liever een paard ziet dan een oogstmachine, maar ach, dat is echt geen groot probleem. Wel is de overheid een probleem in deze. Volgens Boon is de overheid vooral bezig met natuur, recreatie en landschap maar vergeet daarbij dat houtoogst een belangrijk middel is om dat allemaal te betalen. “De overheid geeft alleen maar impulsen de andere kant op. In het natuurbeleid staat misschien net een hele kleine alinea over

zouden bijvoorbeeld willen dat de houteigenaar weer in direct contact staat met de houthandelaar. Zodat ze samen afspraken kunnen maken over het te verkopen hout en het uit te voeren werk. De houtmarkt zelf is door schaalvergroting alleen maar overzichtelijker geworden en dat maakt het makkelijker. Zo'n imagoproject kan daar natuurlijk wel stapjes in zetten. Wij zijn in ieder geval blij dat de houtoogst weer op de agenda staat.”

Uitstraling is lastig

Terug weer naar het project zelf. Acht groepen, georganiseerd rondom een bouseigenaar, met daarin verder belevers, houthandelaren en andere betrokkenen, zijn samen aan de slag gegaan. Belangrijkste was om een bedrijfsma-

tige aanpak van de bosexploitatie te bespreken en wara mogelijk uit te proberen. En dat samen met de verschillende partijen. Uiteraard leverde dit talloze ervaringen op: positieve, negatieve leuke, slechte.

Peterink: "Ik ben een buitenstaander in deze wereld. Ik ben geen houtdeskundige. In die positie zie ik dat het imago van de houtoogst een reëel probleem is. Dat is voor mij dan ook de belangrijkste conclusie uit het project. De bouseigneur weet niet hoe het zit met die houthandel, hij vertrouwt het dus niet en laat het er dan maar bij zitten. Die bosbezitter is wat mij betreft dan ook de primaire groep voor het imagoprobleem, die moet je het eerst benaderen. Door een betere organisatie van het oogstproces met de eigenaar als spil, kan er een hele slag gemaakt worden. In de pilots bleek dat

dat LNV hoopt en verwacht dat de resultaten van de pilots uitstralen op andere eigenaren. In de projectopdracht heeft de nadruk gelegen op communicatie ten tijde van het project (via de panels, via persberichten en via een uitgebreide internetsite). Er is niet nadrukkelijk gesproken over communicatie na afsluiting van het project. De belangrijkste resultaten zullen door LNV via de LNV-internetsite ontsloten worden. Van den Ham: "De uitstraling is best een heel lastige kwestie. De projectgroep heeft de meningen van de betrokken groepen gemeten en dezelfde vragen na afloop van het project nog een keer herhaald, de eind-meting. Daaruit bleek dat het niet wetenschappelijk is aan te tonen dat het imago, het denken over houtoogst door het project is veranderd. Als je gaat meten is er bij de doelgroepen dus weinig bereikt. Ik

Gewoon blijven communiceren

Maar ja, het blijft zo bij intenties en goede wil en met elkaar overleggen. Is er nu verder niets meegedeeld aan het ministerie over wat LNV zou kunnen doen aan het houtoogst-probleem? Toch wel. Peterink wil de conclusies en aanbevelingen die hij heeft opgesteld voor LNV wel kenbaar maken. Behalve dat hij zelf wel iets ziet in een jaarlijks of tweejaarlijks 'houtgala', denkt hij dat er projecten moeten komen voor energieke ondernemers met aandacht voor innovatie van Nederlandse producten, ketenontwikkeling en organisatie en samenwerking. Overheidssubsidies moeten afhankelijk worden van de aanwezigheid van een verantwoord ondernemingsplan. Houtoogst moet verplicht worden als onderdeel van bos en natuurbeheer. Beloon goede initiatieven met subsidies en awards en fiscale voordelen. En als laatste denkt Peterink dat er een denktank moet komen met natuurlijk alle betrokkenen die samen een masterplan hout en houtoogst moeten gaan maken.

Als je Koopmans en Boon hoort, dan lijken deze aanbevelingen toch weinig toe te voegen aan wat er al is. Die denktank bijvoorbeeld is er al 50 jaar in de vorm van het Bosschap, de hele sector ontmoet elkaar daar en ontmoet bovendien de overheid. En de energieke ondernemers redden het waarschijnlijk zonder de steun ook wel, zo blijkt uit de praktijk. En misschien is nog wel het belangrijkste dat de absolute prijzen van hout nu eenmaal sinds de jaren zestig niet zijn gestegen en de arbeidskosten wel. Misschien is het gewoon niet reëel om Nederlands houtoogst naar een hoger niveau te brengen. Omdat het Nederlands hout nu eenmaal niet op grote schaal kan concurreren met buitenlands hout.

Moeten we niet gewoon zeggen dat het project eigenlijk niet zo nodig bleek omdat de recreanten toch geen problemen hebben met houtoogst en dat het verder gewoon een zoals Boon van de AVIH dat noemt, een sector-intern probleem is? Peterink: "Nogmaals, ik ben geen houtdeskundige, maar ik ben niet zo somber over de mogelijkheden voor het Nederlandse hout. We hebben de problematiek geanalyseerd, we hebben oplossingen aangedragen en nu zijn de overheid en de sector weer aan zet. En daar is nu eenmaal communicatie voor nodig. De sector mag dan nog zo klein zijn, de partijen zullen elkaar echt beter moeten leren kennen."

Ido Borkent en Geert van Duinhoven

ook al: je zet de groepen bij elkaar, laat ze over elkaars werk, elkaars positie vertellen, en je kweekt begrip. In de pilots is geëxperimenteerd met bedrijfsplannen, is gediscussieerd over de toekomst van het bos, de beste strategie etc. In die pilots is heel veel werk verzet en heel veel bereikt."

Prachtig natuurlijk, maar wat schieten de houtwereld, de eigenaren en de recreanten hier mee op? Oké, misschien zal er in de acht gebieden wel wat veranderen, maar elders in Nederland? Voor de mensen die niet in een van de zeven pilots hebben meegedaan, is het toch teleurstellend dat er geen vervolg komt van de panels. Want wat heeft de sector als geheel aan het project? Het lijkt nu een beetje dood te bloeden. Marleen van den Ham van LNV geeft aan

ben er van overtuigd dat mensen in de panels wel enthousiast zijn en dat de discussie over houtoogst nu wel weer leeft. Dat is belangrijk. De panelleden zullen als ambassadeurs moeten gaan optreden voor het project."

Diezelfde hoop heeft ook Peterink. "De panelleden moeten nu gaan rondbazuinen wat ze hebben geleerd. En wij hebben natuurlijk als projectgroep naast de officiële verslagen het boek over houtoogst gemaakt. Dat valt weliswaar buiten de projectfinanciering, maar ik denk dat het boek een inspiratiebron zal zijn voor andere beheerders en houthandelaren. Daar komen veel mensen aan het woord uit de panels maar ook andere betrokkenen."